

Prienik humanizmu a renesancie

Ideové prúdy novoveku, humanizmus a renesancia, sa na Slovensku prejavovali už od konca 15. storočia. Hlboko a nadsť ovplyvnili sféry myslenia, literatúry, vzdelávania, výtvarného umenia, hudby i materiálnej kultúry. Renesančná architektúra menila tvárnosť miest i šľachtických sídiel. V literatúre a vzdelávaní sa objavil slobodný rozlet myšlienok, nové umelecké formy a využívanie národných jazykov. Vznikli prvé tlačiarne, ktoré napomáhali šíriť znalosti a literárne diela medzi čoraz viac ľudí. Slovenskí humanistickí vzdelanci udržiavali kontakty s vedúcimi osobnosťami svojej doby, mnohí študovali a pôsobili v Nemecku, Francúzsku, Taliansku a ďalších európskych krajinách, mnohí z nich sa hlásili k svojmu slovenskému pôvodu. V renesančnom a s ním spojenom reformačnom myslení sa zrodili prvé výhonky slovenského národného uvedomenia. V písomnom prejave a styku Slováci popri úradnej latinčine čoraz častejšie používali češtinu, spravidla v slovakizovanej podobe. Z obdobia vojen s Tŕkami sa zachovali slovenské historické piesne o hrdinstv protitureckých bojovníkov, ale i útrapách, ktoré priniesla doba.

(1) Renesančná kachlica: Sediaci muži a žena, hlina, polychróma glazúra, 16. storočie. Trenčianske múzeum Trenčín

(4) Ján Jessenius (1566 - 1621), lekár, humanistický učenec a politik. Narodil sa vo Wroclavi, študoval vo Wittenbergu, Lipsku a Padove. Pôsobil v Drážďanoch, Wittenbergu, Viedni, Tubingene, Siene. Rektor univerzity v Prahe, kde v roku 1600 uskutočnil prvú verejnú pitvu v Čechách. V roku 1621 ho popravili za účasť na českom stavovskom povstaní

(5) Poprava Jána Jessenia na Staromestskom námestí v Prahe, dobová rytina

(9) Dolomán - súčasť pohrebnej obliečenia evanjelického palatina Juraja Thurzu, 1616. Oravské múzeum Dolný Kubín

(2) Erb mesta Levoča nad portálom radnice, 1549

(3) Humanistický učenec a spisovateľ Ján Sambucus (1531 - 1584). Narodil sa v Trnave, študoval na univerzitách vo Viedni, Lipsku, Wittenbergu, Ingolštade, Štrasburgu, Paríži, Padove a Bologni. Stal sa cisárskym historiografom vo Viedni. Bol významným vydavateľom antických diel. Dobová rytina

(6) Mapa Uhorska od Jána Sambucusa, 1579. Archív mesta Bratislava

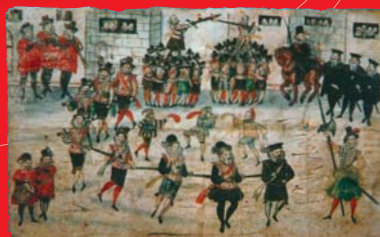
(7) Leonard Stöckel (1510 - 1560), evanjelický pedagóg, rektor školy v Bardejove. Žiak a priateľ Filipa Melanctona. V roku 1540 zostavil prvý školský poriadok na Slovensku. Redobolžen z vitráže v chráme vo Wittenbergu

(10) Grafický vzorkovník, 17. storočie. SNM - Historické múzeum Bratislava

(11) Pokál s mestským znakom Bardejova, 16. storočie. Šarišské múzeum Bardejov

(12) Tanečný výjav (mečový tanec) zo 17. storočia. Archív mesta Kremnica

(13) Renesančne upravený zámok vo Zvolene

(8) Renesančný štít, 17. storočie. SNM - Historické múzeum Bratislava